

בס"ד. שיחת י"ג תשרי, אור לערב חג הסוכות, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. דובר כבר בפעם הקודמת¹ אודות הלילה שבין היום שלפנ"ז והיום שלאח"ז,

— כפי שהוא בעניני תומ"צ, שעליהם בנוי כל העולם, ובמילא מובן שמהם נמשך גם בעולם, וכן לאידך, כשמבחינים זאת בעולם, הרי זה גופא הוכחה שכן הוא בתומ"צ, שמשם משתלשלים — שיש ענינים שע"פ תורה "לילה הולך אחר היום", ויש ענינים ש"היום הולך אחר הלילה"².

וכפי שרואים בתפלה — שעל ידה נמשכים כל הענינים:

בנוגע לתפלה שמיוחדת ללילה, תפלת ערבית — איתא בגמרא³ שהיא כנגד "אברים ופדרים (של הקרבנות שבמשך היום) שלא נתעכלו מבערב (ש)קרבין והולכים כל הלילה", והיינו, שכשם שיש תפלת שחרית ותפלת מנחה כנגד הקרבנות עצמם, כמו"כ תיקנו תפלת ערבית כנגד חלקי הקרבן שסיום הקרבנות בלילה שלאח"ז (שהרי הקרבן עצמו יכול להיות רק ביום, כפי שלמדים⁴ ממ"ש⁵ "ביום צוותו"). ונמצא, שענין התפלה מורה על כך שהלילה נמשך לאחרי היום שלפניו, כבכל עניני קדשים ש"הלילה הולך אחר היום".

אבל לאידך גיסא, הנה בנוגע לחילוק בתוכן ונוסח התפלה, שייכת תפלת הלילה ליום שלאחריו (ולא ליום שלפניו), כמו תפלת ערבית בסיום יום ששי (ליל שבת), שצריכה להיות תפלה של שבת, ללא הענינים של בקשת צרכיו וכיו"ב שיכולים להיות רק בתפלת חול (כמו בערב שבת); ועד"ז תפלת ערבית בסיום השבת, שאע"פ שזהו עדיין המשך לשבת, שנקרא "מוצאי שבת", ויש בו סעודת מלוה מלכה וכו' — הנה בנוגע לתפלה, הרי היא שייכת (לא ליום שלפנ"ז, אלא) ליום שלאח"ז, שמתחיל ממנה, שלכן יש בתפלה גופא ענין ההבדלה: "אתה חוננתנו".

ומובן, שבכל עניני טוב וקדושה, כשיש בהם שני ענינים, בודאי

(4) מגילה כ, ב. וראה גם לקו"ש חל"ה ע' 125 ואילך. וש"נ.
(5) צו ז, לח.

(1) ראה שיחת ח"י אלול תשל"ב בתחלתה
(ת"מ חס"ט ע' 253 ואילך).
(2) חולין פג, סע"א. וש"נ.
(3) ברכות כו, ב.

הכוונה היא להוסיף, ולא לגרוע ח"ו, כבנדודי, שהלילה ששייך הן ליום שלפנ"ז והן ליום שלאח"ז, יש בו שני ענינים: הן הענינים של היום שלפנ"ז והן הענינים של היום שלאח"ז, וכמו בתפלת ערבית של ליל שבת, שהיא תפלת שבת (יום המחרת), אבל היא שייכת גם לאברים ופדרים של היום שלפנ"ז (ועד"ז בתפלת ערבית של מוצאי שבת), שמזה מוכח, שבכחה של תפלת ערבית לפעול הן בענין ששייך ליום שלפנ"ז, והן בענין ששייך ליום שלאח"ז.

ב. ועד"ז בנוגע ללילה זה, שהוא ממוצע בין הימים י"ג וי"ד תשרי:

י"ג תשרי — בנוגע אלינו, בדורותינו אלו, הרי זה יום ההילולא של אדמו"ר מהר"ש.

וי"ד תשרי הוא ערב סוכות, שבו מסיימים את ההכנות לחג הסוכות, הן בנוגע למצות סוכה, והן בנוגע למצות ד' מינים, ששני הענינים צריכים להיות מוכנים בשלימות בערב סוכות דוקא — שהרי כדי לקיים המצוה "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'",⁶ הגה ביו"ט של סוכות עצמו אסור לקטוף הפרי עץ הדר, או הלולב, ההדסים והערבות, אלא יש צורך להכין את כל ד' המינים שיהיו מוכנים לקיום המצוה בפועל; ועד"ז בנוגע למצוה "בסוכות תשבו",⁷ שבשביל זה יש צורך בסוכה בעלת מחיצות וסכך מלמעלה, עם כל הפרטים שבדבר, שביו"ט עצמו אסור לעשותם, אלא יש לעשותם בערב סוכות.

ולילה זה הוא בין שני ענינים אלו, שבכל אחד מהם יש מעלה מיוחדת, כדלקמן.

ג. ערב סוכות יש בו מעלה נפלאה — האפשרות לקיים את רצונו של הקב"ה במצוה כללית על כל השנה כולה, כמבואר בכ"מ⁸ שהמצוות של חודש תשרי בכלל הם מצוות כלליות, ועד"ז המצוות של חג הסוכות בפרט, מצות הסוכה ולקחת ד' מינים.

ולא זו בלבד שהמצוה עצמה היא כללית, אלא כן הוא גם בנוגע לפעולה בעולם, שזוהי תכלית המצוה — שחג הסוכות הוא ענין כללי על כל השנה כולה גם בנוגע לענינים גשמיים כפשוטם:

חג הסוכות נקרא "חג האסיף",⁹ "באספך מגרנך ומיקבך"¹⁰, שאז

סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרע"ה ע' רעה. תש"ב ע'

49. ועוד.

(9) תשא לד, כב.

(10) פ' ראה טז, יג.

(6) אמור כג, מ.

(7) שם, מב.

(8) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט.

אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו.

אוסף יהודי לרשותו את כל התבואה והפירות שמהם ניזון כל השנה כולה, הוא וכל בני ביתו, עד "לעבדך ולאמתך" (ככל הפרטים שנימנו בכתוב¹¹), כך, שאין מקום לדאגה בנוגע לפרנסתו כל השנה.

וזהו הטעם שדוקא חג הסוכות נקרא "זמן שמחתנו", כדאיתא בילקוט¹²: "אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג .. אבל בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת (אע"פ שהענין ד"מועדים לשמחה" הוא גם בחג הפסח) .. שבפסח התבואה נידונית, ואין אדם יודע אם עושה השנה [תבואה] אם אינו עושה [מה יהי' עם הענין ד"ארץ ממנה יוצא לחם"¹³, "ש"לחם לבב אנוש יסעד"¹⁴, שבזה תלוי' כל השנה] .. וכן אתה מוצא שאין כתוב בעצרת אלא שמחה אחת .. [מפני] שהתבואה נכנסת בפנים .. אבל בחג .. שהתבואה ופירות האילן בפנים, לפיכך כתב שלש שמחות", ובשלשה פעמים הוי חזקה¹⁵, כך, שברור הדבר שתהי' שנה שמחה גם בגשמיות כפשוטה (נוסף על שמחה של מצוה, שהרי אצל יהודי קשור כל ענין עם מצוה).

ושלימות ההכנה לחג הסוכות — שמתחילה מיד לאחרי יוהכ"פ, כדאיתא במדרש¹⁶ (שהובא ונתבאר ע"י הרה"צ רלוי"צ מבארדיטשוב¹⁷) שחג הסוכות נקרא "יום הראשון"¹⁸, להיותו "ראשון לחשבון עוונות", כיון שבד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות עסוקים בני' במצוות של חג הסוכות — היא בערב סוכות, י"ד בתשרי.

ד. וכמו"כ יש מעלה מיוחדת בי"ג תשרי, יום ההילולא של אדמו"ר מהר"ש:

מבואר בכ"מ¹⁸ ש"יאָרצייט" של צדיק נקרא בשם "הילולא", שפירושו חתונה, והרי ענין החתונה הוא התחלת גילוי כח האין-סוף בעולם (כמבואר בארוכה בהמשכים דכל הנהגה ושמח תשמח ובכ"מ¹⁹). וזהו גם הטעם לגודל השמחה שיש בחתונה, ובפרט חתונה של בנו יחידו (כמבואר בדרושים²⁰), והרי כל יהודי הוא אצל הקב"ה כמו בן יחיד²¹.

161). וראה גם תו"מ חס"ב ע' 85. וש"נ.
 18) ראה תו"מ ח"י"ח ע' 329. וש"נ.
 19) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך.
 20) תרנ"ב ס"ע קל. תרנ"ז ע' קעה ואילך.
 תרפ"ו ע' רכו ואילך. ועוד.
 20) ראה תו"מ חכ"ג ע' 112. וש"נ.
 21) ראה כש"ט בהוספות סקס"ז. וש"נ.

11) בהר כה, ו.
 12) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).
 13) איוב כה, ה.
 14) תהלים קד, טו.
 15) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.
 16) תנחומא אמור כב. ויק"ר פ"ל, ז.
 17) קדושת לוי פ' האזינו. הובא בשיחת ליל א' דחה"ס תרצ"ז ס"ג (סה"ש תרצ"ז ע')

ובנוגע להילולא של אדמו"ר מהר"ש, יש להתעכב על ענינו המיוחד — שהרי לכל אחד מרבתינו נשיאינו, ה"מאורות", היתה גישה מיוחדת כו', והיינו, שביחד עם היותו "ממלא מקום" של הנשיאים שלפניו (וכמדובר כמ"פ²² הדיוק ד"ממלא מקום", שהוא ממלא את כל המקום של קודמו בשלימות עם כל הפרטים שבדבר), יש לכל אחד ענינו המיוחד ודרכו המיוחדת שהיו אצלו יותר בהדגשה ויותר בגלוי וכו'²³.

[וע"ד שמצינו בנוגע לשבעת האושפיזין של חג הסוכות²⁴, החל מהיום הראשון שה"אושפיז" הוא אברהם אבינו, ויחד עמו באים שאר ששת האושפיזין — שאע"פ שבכל יום ישנם כל שבעת האושפיזין, יש לכל יום ה"אושפיז" (ה"אורח") שלו, שהוא העומד בראש, ועמו באים (ונכללים) שאר ששת האושפיזין].

ובנוגע לאותם ענינים ופרטים שפירסמו לנו — ברור הדבר שהם נוגעים לנו בעבודתנו, שזוהי תכלית בריאת כל אחד ואחת: "אני נבראתי לשמש את קוניי"²⁵, ככל ענין הקשור עם תורה, כולל גם "מנהג ישראל" ש"תורה הוא"²⁶, ועאכו"כ סיפור שמפרסם נשיא בישראל אודות נשיא שלפניו²⁷, במכ"ש וק"ו מהוראת הבעש"ט²⁸, שכל דבר שיהודי רואה או שומע, יש בו הוראה בנוגע אליו, כיצד לחיות את חייו באופן שישמש את קונו.

ובכן: יש אצל הנשיאים הנהגות והוראות שהם בבחי' "כלל גדול" או "כלל קטן", ויש גם הנהגות והוראות פרטיים; אבל ישנו גם ה"כלל גדול" באופן הגישה לכל הענינים, החל מעניני תורה ומצוות, שהי' בהדגשה אצל אדמו"ר מהר"ש בהנהגתו הוא — כפי שסיפר לנו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו²⁹ אודות פתגמו הידוע: "די וועלט זאָגט, אַז מ'קען ניט אַרונטער, דאַרף מען אַריבער, און איך — אדמו"ר מהר"ש — זאָג, אַז מ'דאַרף מלכתחילה אַריבער" (העולם סבור, שכאשר אי אפשר לעבור מלמטה אזי מדלגים מלמעלה, ואני — אדמו"ר מהר"ש — אומר, שצריך לילך לכתחילה מלמעלה).

(22) ראה גם תר"מ חס"ו ע' 277. וש"נ.

(23) ראה גם שם ע' 12. וש"נ.

(24) ראה תר"מ חנ"ח ע' 125. וש"נ.

(25) משנה וברייתא — קידושין בסופה.

(26) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד.

מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז

או"ח סוסק"פ. סת"ל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד.

סתצ"ד ס"ז. ועוד.

(27) ראה גם תר"מ חס"ב ע' 387. וש"נ.

(28) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.

וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

(29) ראה אג"ק שלו ח"א ע' תריז. וראה

גם שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי דאשתקד

ס"ה ואילך (תר"מ חס"ו ע' 55 ואילך). וש"נ.

וכך היתה גם הנהגתו — כמפורסם בדברי ימי חייו — הן בעניני תומ"צ והן בענינים הקשורים עם העולם, וגם בענינים שבהם בא במגע ובקשר עם מלוכה אדירה שהיתה בימיו במדינה ההיא בעיר הבירה — שהתנהג מלכתחילה באופן ד"אריבער".

וכיון שסיפרו לנו על זה, הרי זה סימן ששייך אלינו, שאנו יכולים ובמילא צריכים להתנהג כן, ובפרט בבוא יום ההילולא שלו, אזי יש הדגשה מיוחדת שהיכולת והרשות נתונה לכל הרוצה לילך בעקבותיו, לקבל הנהגותיו והוראותיו, והקב"ה נותן לו את האפשרות והכח שיוכל לעמוד בתנועה של התרחבות, מלכתחילה "אריבער", בכל עניני טוב, ועאכו"כ בעניני קדושה, תורה ומצוות".

ה. ועפ"ז יש לקשר את ענין ההילולא של אדמו"ר מהר"ש עם הזמן המיוחד שבו חל יום ההילולא — לאחרי יוה"כ"פ ובסמיכות לחג הסוכות:

ובהקדים המבואר בכ"מ³⁰ בפירוש הכתוב³¹ "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגנו", שהענינים שנפעלים ע"י תקיעת שופר בר"ה הם "בכסה", והיינו, שהענין נפעל, אבל הוא עדיין באופן שלא רואים אותו בעיני בשר; ואילו "ליום חגיגנו" — דקאי על חג הסוכות (כמבואר במדרשי חז"ל ובמפרשי תנ"ך³²) — הרי זה בא בגלוי.

ומפורש הדבר במדרש³³: "משל לשנים שנכנסו אצל הדיין, ולית אנן ידעין מאן הוא נוצח, אלא מאן דנסב באיין בידי' אנן ידעין דהוא נצוחיאי, כך ישראל ואומות העולם באין כו' לפני הקב"ה בר"ה, ולית אנן ידעין מאן נצח, אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן, אנו יודעין דישראל אינון נצוחיאי".

כלומר: אע"פ שישראל מנצחים ו"זוכין בדין", וכמדובר לעיל³⁴ בפירוש הכתוב³⁵ "אתם נצבים" (שנאמר בנוגע לר"ה), "קיימים ועומדים והיינו שזוכים בדין"³⁶, ובאופן ד"היום", "כיום הזה שהוא קיים .. ומאיר כו"³⁷ — הרי זה עדיין לא בגלוי בעולם, ויתכן שהעולם לא יודע מזה

(30) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(31) תהלים פא, ד.

(32) ר"ה ח, סע"א ואילך. ויק"ר פכ"ט, ו. הובא בראב"ע ומצו"ד עה"פ.

(33) ויק"ר פ"ל, ב.

(34) שיחת יום ב' דר"ה ס"ה (לעיל ס"ע 9 ואילך).

(35) ר"פ נצבים.

(36) ראה כש"ט בהוספות סמ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כה אלול).

(37) פרש"י שם, יב. וראה תנחומא ר"פ נצבים.

עדיין; אך בבוא יום הראשון של חג הסוכות, שאז מקיימים בני" את המצוה "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'", שלוקחים את כל ד' המינים, ולולב בראשם, אזי יודע העולם כולו ש"ישראל אינון נצוהי"א" (שניצחו בדין ופעלו כל מה שרצו).

ו. ויש לבאר תחילה הענין שנפעל בתקיעת שופר:

מבואר בחסידות³⁸ בפירוש דברי הגמרא³⁹ "כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת (לא רק מילוי החסרון, אלא באופן של עשירות) בסופה, שנאמר⁴⁰ מראשית השנה מרשית כתיב ועד אחרית סופה שיש לה אחרית" — ש"בתחלתה" היינו לפני תקיעת שופר, ו"בסופה" היינו מיד לאחר תקיעת שופר, שאז נפעלים כבר כל הענינים באופן שנקרא בשם "מתעשרת".

וזהו גם מ"ש בפסוק הראשון מהפסוקים שלפני תקיעת שופר (שבהם מתבארת הפעולה של תק"ש) — "מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה"⁴¹:

מה"מיצר" שמשם "קראתי" — נעשה הענין ד"ענני", ולא רק "ענני" (עניית הבקשה) סתם, אלא המענה הוא באופן ד"במרחב", בהרחבה נפלאה ("א גוואלדיקע ברייטקייט").

ויתירה מזה, שההרחבה היא לא רק לפי ההשגות של בני-אדם או אפילו מלאכים ועד לדרגא הכי נעלית שבמלאכים, שרפים וחיות ואופני הקודש, אלא יתירה מזה: "במרחב י"ה", ש"י"ה" הוא ההתחלה דשם הוי' גופא, היינו, שזהו "מרחב" אצל הקב"ה בעצמו, וכמבואר בחסידות⁴² ש"במרחב י"ה" הוא "מרחב העצמי" דעצמות ומהות.

וזהו גם הוכחה נוספת לכך ש"מתעשרת בסופה" היינו מיד לאחר תק"ש — כי:

הענין ד"מן המיצר גו' ענני במרחב גו'" נוגע להלכה למעשה בנגלה דתורה — איך צריך לתקוע בשופר, ואיך צריך להיראות השופר כו' — שצריך לתקוע בצדו הצר של השופר⁴³ ("מן המיצר קראתי",

42 ראה ד"ה מן המיצר אעת"ר (סה"מ אעת"ר בתחלתו). תרצ"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב שכב, א ואילך). תרצ"ז (סה"מ תרצ"ז ע' 154 ואילך). תשכ"ו פ"ה (תו"מ חמ"ה ע' 11 ואילך). ועוד.

43 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתק"צ ס"כ. וש"נ.

38 ראה תורת לוי"צ ע' סז. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שט. ע' תכא. וראה גם תו"מ חמ"ז ע' 280. לעיל ע' 39. ד"ה בסוכות תשבו שנאמר בהתוועדות פ"ב (לעיל ע' 75). וש"נ. 39 ר"ה טז, ריש ע"ב. 40 עקב יא, יב. 41 תהלים קיח, ה.

ה"מיצר" של השופר), ואז יוצא קול השופר ("לשמוע קול שופר") מצדו הרחב ("ענני במרחב").

ונמצא, שבשעה שמתחילים לתקוע בשופר, הרי זה מעמד ומצב של "מיצר" — הן בנוגע לשופר והן בנוגע לעולם — "שנה שרשה בתחלתה"; ומיד לאח"ז — "ענני במרחב", שיוצא הקול מה"מרחב" של השופר, אזי נעשה "מרחב" בעולם — שזהו הענין שהשנה "מתעשרת בסופה", באופן ההרחבה של "מרחב י"ה".

ז. אמנם, בר"ה (ובעשרת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ) הרי זה עדיין באופן ד"בכסה", אבל לא זו היא הכוונה; הכוונה היא שיהי' "ונגלה כבוד הוי"ו"⁴⁴, והכוונה של הקב"ה היא שליהודי יהי' "מרחב" הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים. ובכך: הענין ד"בכסה" מתחיל להתגלות — "ליום חגיגנו", "ביום הראשון", שאז רואה העולם ש"ישראל אינון נצוחיא".

אבל אין זה באופן שלפתע רואה העולם את הלולב בחמשה עשר בתשרי, אלא יש צורך בהכנה בימים שלפני זה — החל ממחרת יוהכ"פ (כנ"ל ס"ג), ובערב סוכות, בארבעה עשר בתשרי, מסתיימת ההכנה, ואז רואה העולם שעומדת סוכה, ויהודי הולך ורץ ברחוב עם כל ד' המינים, והלולב בראשם.

[והרי זה בדוגמת מה שאירע בגאולת מצרים בחג הפסח — שאע"פ ששחיטת השה דקרבן פסח היתה בארבעה עשר בניסן, הנה מהעשירי בניסן שאז התחילו להתכונן לכך, והמצרים שאלו למה זה הם עושים כך, התחיל כבר ה"רעש" בעולם ד"למכה מצרים בכוריהם"⁴⁵; וכך גם בנוגע לענינים שנפעלים בחמשה עשר בתשרי, סוכה וד' מינים, שבי"א תשרי מתחיל כבר ה"רעש" בעולם, לבטל את הענינים שמעלימים ומסתירים כו', עניני גלות, ע"ד הענין ד"למכה מצרים) (כל המלכיות נקראו על שם מצרים"⁴⁶) בכוריהם].

וכיון שבחג הסוכות מתגלה בעולם הענין ד"ענני במרחב י"ה" שנפעל למעלה ולמטה בר"ה באופן ד"בכסה", הרי מובן, שגם בימי ההכנה לחג הסוכות עומדים כבר במעמד ומצב של "מרחב", שתרגומו באותיות פשוטות — שהולכים "מלכתחילה אריבער", וכך נמשך כל היו"ט דחג הסוכות במעמד ומצב ד"אריבער", כפי שמתבטא גם בהנהגה

שם רסת"ל. וש"נ.

(44) ישע"י מ, ה.

(46) ב"ר פט"ז, ד.

(45) תהלים קלו, יו"ד. וראה שו"ע אדה"ז

בנוגע לעניני העולם: "באספך מגרנך ומיקבך", ו"ש של שמחות", שזהו ענין של "מרחב".

ח. וכללות ההוראה מזה — שצריך לילך "אַריבער" בכל עניני תורה ומצוות⁴⁷:

כאמור לעיל, העובדה שסיפרו לנו זאת, היא — לא כדי שנדע שהיתה הנהגה כזו בשנים או אפילו בימים שלפנ"ז,

וכמדובר פעם בארוכה⁴⁷ אודות תורת הבעש"ט⁴⁸ על מארז"ל⁴⁹ "הקורא את המגילה למפרע לא יצא", שאם הוא סבור שזהו ענין של "למפרע", רק בימי אחשורוש, ועכשיו מספרים ענין שאירע אז — "לא יצא"; לא זה הוא הענין של פורים; הענין של פורים הוא — לספר, שמה שאירע אז, נעשה גם עכשיו, בפורים זה.

ועד"ז בכל עניני תורה ומצוות, וכמדובר לעיל⁵⁰ אודות מאמר הבעש"ט⁵¹ על הפסוק³¹ "תקעו בחודש שופר" — שידועה השאלה שלכאורה הול"ל "תקעו שופר בחודש" — שכל ענין של תקיעה (ומצוה) צריך להיות "בחודש", כמו דבר שהתחדש זה עתה.

ובמיוחד בענינים הקשורים עם חודש תשרי, כפי שעומדים כבר בגלוי באופן של "מרחב", למעלה מזמן ומקום — הרי בודאי לא שייך לחלק בין עבר הוה ועתיד, להיותו למעלה מהזמן, כך, שעכשיו הרי זה בפעם הראשונה, ואדרבה, בהוספה, כמבואר באגה"ק⁵² ש"לא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה".

ואז נותן הקב"ה את ברכתו בבני חיי ומזוני גם באופן ד"מלכתחילה אַריבער", או בלשון הידוע: "רויחי בכולם", הן בני רויחי, הן חיי רויחי, והן מזונא רויחי, ולמטה מעשרה טפחים, באופן נגלה לעיני בשר.

ועד שכאשר העולם רואה את אופן ההנהגה עם בני"ה הן ברוחניות והן בגשמיות — הנה "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"⁵³, ועד ש"היו מלכים אומניך"⁵⁴ (ככל הפרטים שבדבר), וכמודגש בהפטרת יום ראשון של חג הסוכות, שכל עמי הארץ "יעלו לחוג את חג הסוכות"⁵⁵, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

51) כש"ט סוסרני"ו.

52) סי"ד.

53) תבוא כח, יו"ד.

54) ישעי' מט, כג.

55) זכרי' יד, יח"ט.

47) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 80. וש"נ.

48) ראה כש"ט בהוספות ס"ק. וש"נ.

49) מגילה רפ"ב.

50) שיחת יום ב' דר"ה הערה 5 (לעיל ע')

ט. הענין של "אריבער" מתחיל בענינים של תומ"צ — ככל עניני בני, ועאכו"כ הענין של "אריבער", שכפשוטו ומכ"ש בפנימיות הענין הרי זה באופן שנעמדים למעלה מההגבלות של העולם, כמו ההגבלות של זמן ומקום, הרי מובן שהכח והאפשרות על זה הוא מענין התורה.

וטעם הדבר — לפי שהתורה "קדמה לעולם"⁵⁶, ועד שאפילו בהיותה בעולם (שמדברת אודות עניני העולם ומתלבשת בהם, ועד אפילו בטענות שאינן אמיתיות⁵⁷) הרי היא באופן שלמעלה מזמן ומקום, שלכן, החיוב של לימוד התורה הוא אפילו בעניני קדשים שלומדים בחוץ-לארץ, בלילה, ובזמן הגלות, שאז אי אפשר לקיים ענינים אלו⁵⁸.

ובהקדים — שכיון שענין התורה הוא באופן ש"גדול לימוד שמביא לידי מעשה"⁵⁹, ובלשון הכתוב: "להורות ביום הטמא וביום הטהור"⁶⁰, ועד "להבדיל בין הטמא ובין הטהור וגו'"⁶¹, שזהו ענין של מעשה בפועל, ה' לכאורה צ"ל חילוק עכ"פ בין לימוד התורה בזמן שביהמ"ק קיים ללימוד התורה בזמן שאין ביהמ"ק קיים, ועאכו"כ בלילה ובחוץ-לארץ.

ואעפ"כ, הנה פעולת לימוד התורה היא בכל התוקף בכל התורה ובכל חלק שבתורה, בין אם זה ענין שנוגע לפועל ביום זה, או ענין שיהי' נוגע כשיבוא משיח, או שהי' נוגע בזמן שבית המקדש הי' קיים.

[ואע"פ שכשיש ענין הדורש הוראה למעשה, וענין שאינו הוראה למעשה, צריך ללמוד ולפסוק תחילה את הדין שנוגע למעשה (כמבואר בהלכות הוראה⁶²) — הנה חילוק זה הוא מצד ענין ההוראה; אבל מצד מצות תלמוד תורה — כנוסח הברכה: "לעסוק בדברי תורה"⁶³ או "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" — אין חילוק כלל].

ועד שאפילו דברי התורה שנאמרים בפיו של אדם בלתי-טהור, נאמר עליהם "הלא כה דברי כאש"⁶⁴, "מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה"⁶⁵.

(56) ב"ר פ"א, ד.
 (57) ראה תניא פ"ה. לקו"ש חכ"ב ע' 202. יו"ד סרמ"ו סי"ד.
 (58) ראה לקו"ת אחרי כו, סע"ד ואילך. וש"נ.
 (59) קידושין מ, ב. וש"נ.
 (60) מצורע יד, נו.
 (61) רמב"ם הל' ק"ש.
 (62) רמב"ם הל' ק"ש.
 (63) ראה שו"ע אדה"ו או"ח סמ"ז ס"ד.
 (64) ירמ" כג, כט.
 (65) בסופן. וראה תו"מ חס"ה ע' 45. וש"נ.
 (66) ס"פ שמיני.

ומזה מובן, שכשהולכים יחד עם התורה, אזי ההליכה היא באופן ד"אריבער" לאמיתתו, והיינו, שמביאה רק לענינים של טוב והצלחה. כלומר: אין הכוונה שההליכה היא באופן של דילוג ("אריבער"), ולאח"ז לא יודעים אם זה יהי' באופן טוב או ח"ו באופן אחר; כיון שהליכתו באופן ד"אריבער" קשורה עם תורת-אמת ותורת-חיים, ברור הדבר שהתורה מנצחת, להיותה למעלה מהעולם ויש לה בעלות על העולם.

י. וגם ענין זה (הקשר ד"אריבער" עם תורה) מצינו בחג הסוכות — כאמור לעיל שענין ה"מרחב" (שזהו התוכן ד"אריבער") בא בגלוי בחג הסוכות:

ובהקדים — שהטעם שנקרא בשם "חג הסוכות", אף שיש בו כמה מצוות, הוא לפי שהמצוה העיקרית של החג שחיובה מהרגע הראשון של המעת-לעת⁶⁶ (שלהיותה המצוה הראשונה בזמן הרי זה מורה שהיא גם המצוה הראשונה בחשיבות) היא: "בסוכות תשבו"⁶⁷, "תשבו כעין תדורו"⁶⁷. אמנם, כשיהודי צריך ללמוד תורה כדבעי, לידע הענין על בוריו, ולכן צריך לעיין היטב בסוגיא שלומד, בנגלה או בחסידות, באופן שלא יבלבלו אותו, שאז יוכל ללמוד בעיון כדבעי — יש דין בשו"ע⁶⁸, שאם הוא רואה שאינו יכול לעשות זאת באופן ד"בסוכות תשבו", עליו ללכת ולישב ללמוד בבית-המדרש או במקום אחר, ובלבד שלימוד התורה יהי' כדבעי למהוי.

ומזה רואים גדלות ענין התורה — שאף שגדלה ביותר מעלת הסוכה, שענין ה"מרחב" נמשך בגלוי "ליום חגיגנו" בסוכה, הנה התורה היא למעלה יותר.

ויש להוסיף ולהבהיר:

לא מדובר כאן אודות התורה מצד עצמה, שהיא "נעלמה מעיני כל חיי"⁶⁹; מדובר אודות התורה כפי שנלמדת ע"י בשר ודם שנמצא במעמד ומצב שאם אינו במקום של מנוחה נעשה מבולבל, שמזה מובן, שגם בתור בשר ודם אינו בתכלית השלימות, כי, אילו הי' בתכלית השלימות, הנה באיזה מקום שנמצא, הי' בכחו, בתור אדם שכלי, לצמצם או להלביש את שכלו בדבר המושכל, באופן שהעולם שמסביבו אינו מבולבל

66) ראה פרש"י ד"ה ה"ג — סוכה לג, 68) ראה שו"ע אדה"ז שם סתרל"ט ס"ד. רש"נ.

69) שם כח, כא.

67) שם כח, ב. וש"נ.

אותו כלל; הוא לא רואה ולא שומע מה שנעשה מסביבו, בגלל שהוא מונח בתורה! ועאכו"כ שהי' יכול ללמוד בשעה שהוא מוקף בענין של מצוה — כשיושב בסוכה, שזהו ענין שצריך להוסיף אצלו.

ואעפ"כ, למרות שמדובר אודות מישהו שהעולם מבלבל אותו, ועד כדי כך, שאפילו הידיעה שבשעת מעשה הוא יושב ב"מקיף" דסוכה ומקיים מצוה אינה עוזרת לו לבטל את הבלבול מענינים חיצוניים, בלבול העולם — קובע השו"ע שלימוד התורה שלו נעלה יותר מענין הסוכה, ולכן, לא רק מותר לו אלא צריך לצאת מהסוכה וללמוד במקום של מנוחה.

יא. וכאמור כמ"פ — לא לדרשה קאתינא, אלא בנוגע לפועל:

ענין ההליכה "אַריבער" בכל עניני טוב וקדושה, שאז נותן הקב"ה את האפשרות שגם ההליכה בכל הענינים הגשמיים תהי' "מלכתחילה אַריבער" — צריכה להתחיל בעניני תומ"צ.

ובפשטות — כמדובר במשך החדשים האחרונים⁷⁰, שצריך להתחיל מההוספה בלימוד התורה, הן בכמות והן ועאכו"כ באיכות; וכשהיו מונחים בלימוד התורה, אזי יתוסף בדרך ממילא הן בכמות והן באיכות ב"מעשה" שבא ע"י הלימוד המביא לידי מעשה.

וענין זה יהי' באופן שתהי' אצלו פריצת כל הגדרים — שהעולם לא יבלבל אותו כלל מלימוד התורה וקיום המצוות בכל ה"שטורעם", ואדרבה: "מאן מלכי רבנן"⁷¹, שנעשה בעה"ב על העולם — עולם ומלואו עם כל שבעים האומות,

— שזהו גם מעניני חג הסוכות, כפי שיתבאר לקמן —

ומתוך שמחה וטוב לבב מנהיג יהודי את כל העולם, כך, שהעולם מכריז שיהודים ויהדות ותומ"צ "אינון נצוחיאי", והולכים לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש, "ושמחת עולם על ראשם"⁷².

* * *

יב. ניגנו הניגון "לכתחילה אַריבער", ואח"כ אמר מאמר ד"ה בסוכות תשבו וגו'.

* * *

(70) ראה תומ"ח ס"ט ע' 301. וש"נ. (ברע"מ).

(71) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (72) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

יג. נוסף על האמור לעיל בנוגע לחג הסוכות (לאחרי ההכנה בימים שבין יוהכ"פ לסוכות), שבו מתגלה הענין ד"אינון ניצוחי"א" כתוצאה מהתק"ש דר"ה שקיימים ועומדים וזוכין בדין ומאירים כיום — מצינו דבר נפלא בחג הסוכות, שזהו ענין שנדרש גם מאומות העולם, כמוזכר לעיל (ס"ח) מהפטרת יום ראשון דחג הסוכות בנוגע ל"כל הגוים אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות".

וענין זה קשור גם עם מ"ש בגמרא⁷³ שלעתיד לבוא כשאוה"ע באים בטענה שגם הם רוצים שכר כמו בני"י (למרות שבני"י עברו את כל הענינים כו', משא"כ אומות-העולם, הנה כשמדובר אודות שכר, רוצים לנסות אולי יקבלו גם הם...), מנסה אותם הקב"ה במצות סוכה: "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה".

ונוסף על כל הביאורים בזה, ישנו גם הענין שמבואר במדרשי חז"ל בנוגע לקרבנות של שבעת ימי הסוכות, ששבעים הפרים הם כנגד שבעים אומות העולם⁷⁴. ובין כל הענינים שנפעלים ע"י הקרבת שבעים הפרים, ישנם גם ההשפעות שנמשכים לשבעים האומות, כדאיתא במדרש⁷⁵ "אילו היו אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם. . היו מקיפים אותו כדי לשומרו כו'".

אמנם, במה דברים אמורים — כשנודע להם האמת, שהקרבת שבעים הפרים היא ע"י בני"י דוקא, ובין בני"י גופא, ע"י כהנים, ובהשתתפות "לויים בדוכנם וישראל במעמדם", כך, שכל בני"י משתתפים בהקרבת שבעים הפרים בביהמ"ק, ככל הפרטים שבדבר ע"פ התורה והמצוה [כמו החילוקים בנוגע לביהמ"ק, היכן מותר להכנס ישראל, לוי או כהן⁷⁶, וכן החילוקים בנוגע להקרבת הפרים, ששחיטה מותרת בזר, משא"כ שאר העבודות שלאח"ז⁷⁷]; דוקא אז מגינים הם על ביהמ"ק כו'.

וזהו גם אחד הלימודים מחג הסוכות: סוכה קשורה עם ענין השלום, כמ"ש⁷⁸ "ופרוס עלינו סוכת שלומך", אבל "ישבו בסוכות" — שייך ל"האזרח בישראל"⁷⁹. ובדוגמת ביהמ"ק, שמותר להכנס שם דוקא ליהודי, ובהיותו טהור, ככל הפרטים שבדבר, שהרי יש מקומות שבהם יכולים ליכנס גם בלתי-טהורים⁷⁹, אבל בכל אופן ישנו הענין של "המבדיל בין ישראל לעמים", שזהו ענין שלא בערך.

פ"ז הי"א ואילך.

(73) ע"ז ג, א.

(77) רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ו.

(74) סוכה נה, ב. ועוד.

(78) בתפלת ערבית.

(75) במדב"ר פ"א, ג.

(79) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הט"ו ואילך.

(76) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ה הי"ב.

וזוהי הדרך היחידה לפעול שיהי' שלום אצל בני", והדרך היחידה לפעול שתמורת זה ש"הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב"⁸⁰, יקיפו אוה"ע את ביהמ"ק להגין עליו כדי שיהי' לבני" ביהמ"ק והקרבת הקרבנות ככל הפרטים שבדבר; ודרך יחידה זו היא הדרך האמיתית — שהרי בנוגע לאמת לא שייך לומר חצי אמת או שליש אמת; אם זה "חצי" — אין זה אמת, כיון שאמת הוא ענין שמתחילה עד הסוף, כמרומז גם בכך שתיבת "אמת" מורכבת מצירוף האותיות של תחילת אל"ף-בי"ת, אמצעיתם וסופם (כדאיתא בירושלמי⁸¹), כך, שלא שייך בזה חלקים.

יד. ומזה מובן גם שאלו שרוצים באמת שיהי' שלום בעולם, ושלא יהיו קשיים מאוה"ע, הנה הדרך היחידה לכך היא — כשאומות העולם עומדים מסביב לביהמ"ק, ואז הם מגינים על ביהמ"ק, ובני" נמצאים בפנים, ללא קשיים מאוה"ע, ואדרבה: אוה"ע מגינים עליהם, בידעם שבזה תלוי השלום, וההשפעות וההמשכות עבור אוה"ע עצמם.

וזוהו היפך הענין של שטות וענין שאין בו ממש כלל — שיש שרוצים לומר, שהדרך לפעול משהו אצל הגוי היא עי"ז שיפתו אותו לחשוב שהוא כבר לא גוי, באופן של שקר ושטות, עם כל ההסברות שאין בהם ממש כלל;

אין זה אלא שנכנס אצלו ענין של נצחון, אם הוא ינצח או מישהו אחר, ובשביל זה כדאי לו להעמיד בסכנה את השלום אצל בני", ולהבדיל, השלום בעולם, בין יהודים לגוים, ובלבד שיוכיח לפב"פ שהוא לא מתפעל ממנו אפילו כשאומר אמת, כיון שכך עלה ברצונו, ולכן, יהי' מה שיהי', אבל הוא לא יזוז ממקומו; וכיון שאי אפשר לומר את הדבר כמו שהוא, מחפשים כל מיני הסברות כו'.

ובכן: ע"פ תורת אמת ותורת חיים, ו"מעשה רב"⁸² שראינו במשך כל הדורות — כשהולכים עם שקר ועם ענינים של שטות, הרי זה כהפתגם הידוע של בעל ההילולא, אדמו"ר מהר"ש⁸³: בנוגע להקב"ה — בודאי לא חושב אף אחד שמרמים אותו ח"ו, ואפילו אנשים אחרים גם לא מרמים; היחיד שיכולים לרמות — הרי זה אותו בעצמו!...

ויש להוסיף ולהדגיש שזהו ענין שנוגע אפילו לטובתם של אינם

יהודים!

82) שבת כא, א. וש"נ.

83) ראה תו"מ חס"ט ע' 19. וש"נ.

80) ספרי בהעלותך ט, יו"ד. פרש"י

ישראל לג, ד.

81) סנהדרין פ"א ה"א.

ובהקדים — שיש מי שטוען בלהט, שלא מתאים לו להתעסק עם אלו שעליהם נאמר⁸⁴ "אתם המעט מכל העמים"; מה לו לדאוג ("זיך באַדערן" — כפי שאומרים בלשון המדינה) ל-14 מליון אנשים, בה בשעה שיכול לדאוג למספר גדול יותר שלא בערך — 3 וחצי ביליון אנשים! לפי הכחות, החכמה והשכל שלו, יש ביכלתו להבטיח את השלום והטובה של 3 וחצי ביליון אנשים!

וכשאומרים לו להתעסק בטובתם של 13 או 14 מליון — הרי זה ענין שלא לפי כבודו, לא לפי כחו ולא לפי חכמתו; זה טוב עבור "אנשים קטנטנים", אלו שקשורים לעם קטן, שיכולים לצמצם את עצמם במדה קטנה של שכל, אבל הוא, לפי גדלותו, יש לו שייכות לכל העולם; העולם כולו תלוי בפוליטיקה, חכמה ושכל שלו, כך, שביכלתו לדאוג ל-3 וחצי ביליון אנשים, ובדרך ממילא יגיע הדבר גם ל-14 מליון.

ובכן: תורת חיים אומרת, שזוהי צרה עבור ה-3 וחצי ביליון האנשים; לא תבוא על אף אחד — אפילו אינם יהודים — הצרה שיש בענין זה. ובפרט בעמדתנו בימי ההכנה ל"זמן שמחתנו", שצריך לדבר אודות ענינים של שמחה.

טו. ובנוגע לפועל:

יהודים צריכים לפעול על עצמם להכיר בכך ש"אתה בחרתנו מכל העמים", ואין להם להתיירא לומר (לא רק למישהו אחר אלא גם לעצמם) את האמת — שישנו הענין ד"המבדיל בין ישראל לעמים", שאף אחד אינו יכול לשנות; גוי נשאר גוי, ויהודי נשאר יהודי!

ורק ע"י גיור — הנה "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"⁸⁵, היינו, שנעשית מציאות חדשה, אדם חדש (ככל הפרטים שבדבר); וגם אז אין זה "שינוי" — כיון שאין זה באופן שמגוי נעשה יהודי, כמדובר כמ"פ⁸⁶ שלא אומרים "גוי שנתגייר" (כיון שאין מציאות כזו), כי אם "גר שנתגייר", אלא שמקודם לכן לא ידע שהוא גר, ורק לאחר הגיור, ע"י קבלת מצוות, מילה (ואשה) — "כמאן דמהילא דמיא"⁸⁷ (וטבילה) (ככל הפרטים שבדבר), נתגלה שזהו "גר שנתגייר".

ובמלה קצרה — הרי זה הענין של "גיור כהלכה", וגיור אחר — לא קיים!

(84) ראה גם תר"מ חס"ח ע' 33. וש"נ.

(87) ע"ז כז, א.

(84) ואתחנן ז, ז.

(85) יבמות כב, א. וש"נ.

אלא שליהודי ניתנה בחירה שיכול ח"ו לרמות את עצמו (כנ"ל), אשר, גם אם מרמה את עצמו בענין של מה-בכך, יש לרחם עליו, שלמרות היותו יהודי שהקב"ה נתן לו שכל, וביכלתו לחיות בדרך האמת — בוחר ומתעקש לחיות דוקא בהשקפת עולם של שקר, ועאכו"כ כשמדובר בענין עיקרי שקשור עם אמונות ודעות שנוגעים לחיי יום-יום — החילוק בין ישראל לעמים, שהוא לא רק בשעה שעומדים להתפלל, אלא במשך כל החיים, מהרגע הראשון ללידתו עד לרגע האחרון של מאה ועשרים שנה, ואילו הוא שיש לו ברירה וניתנה לו הרשות והיכולת לחיות בחיים של אמת — בוחר לחיות דוקא בשקר! ולא די בכך, אלא הוא רוצה להכשיל יהודים נוספים, ולהבדיל, גם גוים, ורוצה להשלות את עצמו שיש לו בזה איזה ענין צדדי מלבד ענין הנצחון.

טז. וכאמור כמ"פ שכל מצוה מדגישה במיוחד ענין מסויים, ובחג הסוכות מודגש הענין ד"סוכת שלומך" — שלום אצל בני, שלום בין ישראל לעמים (לא עי"ז שמבטלים ח"ו את המחיצה שביניהם, שזוהי הדרך להיפך השלום לגמרי, רח"ל), ושלום בכל העולם כולו.

ולאח"ז מוסיפים בזה את ה"פכים קטנים", ואז נשרפים כתלי הגלות (כסגנון הידוע של רבינו נשיאנו⁸⁸), ומסתיימים מעשינו ועבודתינו ברגעי הגלות האחרונים, ובאה ה"אתחלתא" של הגאולה האמיתית, והגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש, באופן ד"בעתה אחישנה"⁸⁹, ובעגלא דידן, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

ואז נחוג את חג הסוכות בביהמ"ק השלישי, וכאמור — בקרוב ממש, ובאופן של "זמן שמחתנו" לשון רבים, "ישמח ישראל בעושיו"⁹⁰ ו"ישמח הוי' במעשיו"⁹¹, כמבואר בארוכה בלקוטי תורה⁹², ועי"ז תומשך שמחה כפשוטה בעוה"ז הגשמי, למטה מעשרה טפחים, ועד ל"שמחת עולם על ראשם"⁹², ובקרוב ממש.

90 תהלים קמט, ב.

91 שם קד, לא.

92 דרושי שמע"צ פח, ד ואילך.

88 ראה אג"ק שלו ח"ו ע' שעב (נעתק

ב"היום יום" בתחלתו).

89 ישע"י ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.